

Handleiding bij de werkblaadjes voor het BSO

Voor de leerlingen van het BSO ontwikkelden we lesblaadjes op maat: zo kunnen zij zich op ludieke wijze de inhoud van de website eigen maken.

Alles in verband met de doelstellingen en eindtermen van het Jengiproject vindt u in de algemene handleiding voor leerkrachten. In deze handleiding zijn de oplossingen van de oefeningen opgenomen en zijn enkele methodieken verwerkt om samen met de leerlingen tot de oplossingen te komen. Deze tips staan cursief.

Biodiversiteit

Bekijk met de leerlingen de filmpjes 'Parkwachters aan het woord' en 'Maak kennis met onze gids' (bij Biodiversiteit>expeditie). Ga daarna 'op stap in het regenwoud'. De antwoorden op de vragen vind je in deze rubriekjes.

IJsberen in het regenwoud...

Bushmeat is het vlees van wilde dieren.

Stoofpotje van kangoeroe met regenwoudpruimen

Dieren die in het regenwoud leven: bongo's, olifanten, buffels, antilopen, otters, krokodillen, gorilla's...

Regenwoordwoudpuzzel

- 1) BUSHMEAT
- 2) OLIFANT
- 3) LOBEKE
- 4) WOULD
- 5) RIVIER
- 6) OVERHEID
- 7) KAMEROEN
- 8) BIOMONITORING
- 9) BAIS
- 10) IVOOR
- 11) STROPEN
- 12) BUFFEL
- 13) GIDS
- 14) ZOUT

Het woord dat je verticaal kan lezen is **BIODIVERSITEIT**. Je kan het kort omschrijven als volgt:

Biodiversiteit is het leven in alle mogelijke **SOORTEN** en vormen: **DIEREN**, planten en **MICRO**-organismen.

Biodiversiteit staat voor de **RIJKDOM** aan **LEVEN** om ons heen.

Werkongeval

Bij het onderdeelje 'werkongevallen' vertelt Desiré over een ongeval met een wijfjesolifant.

Laat de leerlingen bij het verzinnen van veiligheidsmaatregelen zo creatief mogelijk zijn. Laat ze nadenken over de maatregelen die ze in de lessen zelf moeten treffen en bekijk of die ook in het regenwoud van pas zouden kunnen komen. Zou Desiré bijv. geholpen zijn met een brandblusapparaat? Of: welk alarmsignaal kunnen ze verzinnen waarmee Desiré om hulp zou kunnen vragen?

Strooptocht

De foute beroepen zijn: lianenvlechter, modderfiguur en olifantenfluisteraar.

Lappendeken

WWF beschermt niet alleen de **PLANTEN** en de dieren in de natuurparken, maar ook in de **TUSSENLIIGGENDE** gebieden. Op die manier zorgen ze ervoor dat de parken in Kameroen samen met de parken in de **AANGRENZENDE** landen één groot natuurgebied vormen. Vanuit de lucht zien de parken eruit als een **MOZAIEK**. Hoe groter een gebied, hoe meer dieren en planten er kunnen leven. Met andere woorden: hoe groter de **BIODIVERSITEIT**.

Nodig de leerlingen uit zich voor te stellen hoe het zou zijn zonder water of zonder insecten. Belangrijk is dat ze inzien dat alle elementen uit ons ecosysteem afhankelijk zijn van elkaar. En dat de mens één van die vele elementen uit dat ecosysteem is.

Bosexploitatie

Test je houten oog

Kijk goed om je heen: potloden, papier, deurlijsten... zijn allemaal van hout gemaakt!

FC Regenwoud

14 miljoen gedeeld door 1,5 = 9,3 miljoen.

Maar let op de instinker: om een match te kunnen spelen heb je 2 ploegen nodig. Het juiste antwoord is dus 18,6 miljoen.

Bekijk de filmpjes bij Bosexploitatie > Expeditie en Multimedia

We hebben het gemerkt!

FSC staat voor: Forest Stewardship Council

En wat betekent dat nu: hout met een FSC-logo?

Elk hout of papierproduct met het FSC-logo is afkomstig uit een verantwoord beheerd bos. Anders gezegd:

- het houdt rekening met ecologische aspecten van het bos;
- het respecteert de sociale rechten van lokale gemeenschappen en bosarbeiders;
- het is economisch haalbaar.

Bob de Bosbouwer

Te zien in het filmpje 'De Zagerij'

De juiste volgorde is:

Bandzaag
Heftruck
Kantrechtbank
Droogoven
Vrachtwagen

Kijk verder dan je boom lang is!

Wat Decolvenaere voor de burens doet:

- een verpleegpost installeren;
- elektriciteit voorzien;
- een schooltje bouwen;
- een comité oprichten dat moet toezien op hygiëne en veiligheid.
- ...

Wat Decolvenaere voor de natuur doet:

- inventariseren van beschermde diersoorten;
- stroperij tegengaan;
- selectief kappen.
- ...

In eigen boezem

Wat je NIET moet doen:

- je koopt gewoonweg meer plastic spullen;
- je verwarmt je huis met stookolie: dit is een doordenkertje! Slechte houtkachels brengen zwavel, dioxines... in de lucht. Maar een fossiele brandstof als stookolie brengt wel veel CO₂ in de lucht (wat de opwarming van ons klimaat in de hand werkt). Op dit moment is aardgas de meest milieuvriendelijke fossiele brandstof. Wil je het milieu echt een handje helpen dan trek je beter een trui extra aan en zet je de verwarming wat minder hard.

Wat zou je nog meer kunnen doen:

- Hout met het FSC-label kopen
- ...

Laat de fantasie van de leerlingen werken! Bedenk wat jullie als klas zouden kunnen doen (bijv. huiswerk digitaliseren) en probeer er een doelstelling voor het komende schooljaar van te maken.

Baka en Bantoe

Bekijk met de leerlingen de filmpjes bij Baka en Bantoe>Expeditie

Burgers van het Regenwoud

- 1) Het woudvolk heet Baka;
- 2) de hut heet Mongulu;
- 3) de god die ze vereren is 'Jengi'.

Woudarchitect

Laat de fantasie van de leerlingen werken!

Bekijk de filmpjes bij 'Expeditie: het dagelijkse leven in Kameroen'.

De twee survivaltips waarmee je naar Kameroen kan trekken zijn:

- Vissen liggen voor het grijpen in de modder op plaatsen waar het water weggelopen is: een lekker maal, maar je moet er wel een paar natte voeten voor over hebben!
- Je bezwete kleren en de vuile vaat was je in de rivier met een stuk (milieuvriendelijke) zeep.

Generatiekloofjes hier...

Los deze oefening in groep op, zowel het eerste gedeelte (dat de leerlingen als huistaak kunnen voorbereiden) als het tweede gedeelte.

Voordelen van het vasthouden aan hun levenswijze:

- hun kennis over en hun band met planten en dieren in het woud wordt onderhouden;
- hun cultuur en hun gebruiken gaan niet verloren;
- ...

Nadelen van het vasthouden aan hun levenswijze:

- door toenemende stroperij en houtkap wordt het steeds moeilijker om in hun levensonderhoud te voorzien;
- ...

Voordelen van sedentair te gaan leven:

- ze zijn er zeker van altijd genoeg voedsel te hebben om te kunnen overleven;
- ze hebben toegang tot ziekenzorg, onderwijs, ...
- ze zijn niet meer afhankelijk van de Bantoevolkeren voor landbouwproducten (cfr. dit vermeldt professor Indúsa in één van de filmpjes);
- ...

Nadelen van sedentair te gaan leven:

- de kennis over het woud gaat verloren;
- de cultuur en de gebruiken van de Baka gaan verloren;
- al te vaak belanden ze in een 'marginale' situatie waarbij ze aan de randen van de Bantoe dorpen leven, en alcohol en prostitutie hun tol eisen;
- ...

Landbouw

Bekijk met de leerlingen de filmpjes bij Landbouw>expeditie en speel het spel bij 'Multimedia'.

Groe(n)ten uit ...

Op de derde postkaart staat een Kameroense boer afgebeeld. De producten die we daarmee associëren zijn: koffie, cacao, maniok, bananen. Rijst hoort thuis bij de (Aziatische) tweede postkaart en melk en witloof bij de eerste (Europa).

Krot en compagnie

De situatie van de koffieboeren kan je zo omschrijven:

De boeren in Kameroen hebben het moeilijk hun koffieboontjes voor export te verkopen. De grote koffiebedrijven die op grote schaal telen kunnen de handelaren gemakkelijk een prijsje maken. Daarom moeten de Kameroense boeren hun bonen aan zo'n lage prijs verkopen zodat ze geen loon naar werk krijgen.

2 voor de prijs van... 2

Een aantal voorbeelden van producten die in de wereldwinkel te koop zijn:

Koffie (uit verschillende Latijns-Amerikaanse en Afrikaanse landen: Nicaragua, Bolivia, Honduras, Oeganda, Kameroen, Tanzania, ...);

Bananen (uit Peru, Ecuador);

Wijn (voornamelijk uit Chili, ook Z-Afrika);

Fruitsap (vooral uit Brazilië en Cuba, maar ook uit India en Ecuador);

Chocolade (vooral uit Ghana en Costa Rica, maar ook Bolivia, de Dominicaanse Republiek, Paraguay en de Filippijnen);

Bier (uit Costa Rica, Bolivia en India);

Geschenkartikelen (uit Afrika, Azië en Latijns-Amerika);

...

Meer producten vind je op www.oww.be: klik Oxfam Fairtrade > Producten

Vet cool etiket

Het eerste label is het biogarantielabel. Je vindt het terug op producten afkomstig uit biologische landbouw. Het tweede label wordt toegekend aan producten die op eerlijke wijze geproduceerd werden. Op het derde label staat het logo van Oxfam Wereldwinkels. Het staat op de producten die ze daar verkopen. Het vierde label is net als het tweede een 'eerlijk-product' label, maar je ziet het minder vaak in onze winkels. Het vijfde label is dat van de Chiquitabananen en heeft niets met eerlijke of biologische handel te maken: Chiquita is gewoon een merknaam. Wel heeft Chiquita de laatste jaren inspanningen gedaan om duurzamer te worden (wat nodig was!), en werken ze nu samen met 'The Rainforest Alliance'. Het zesde label is het FSC-label waarover sprake in het lesblaadje 'bosexploitatie'.

In de fik!

Bekijk de filmpjes en de foto's bij Landbouw > Expeditie

De correcte term voor deze vorm van landbouw is hak- en brandcultuur. De grond onder het regenwoud raakt na een paar jaren uitgeput wanneer men de bomen omhakt om er aan landbouw te doen. Daarom moet men de gronden terug braak laten liggen: hier ontwikkelt zich dan een secundair bos. De landbouwers nemen een ander stuk grond in gebruik. Na tientallen jaren zal men dan terug het eerste perceel in gebruik nemen (waar zich intussen al een flink bos heeft ontwikkeld). Deze cyclische vorm van landbouw is - relatief - duurzaam onder voorwaarde dat de periode waarin men de grond braak laat liggen lang genoeg is: maar dit is net waar het schoentje vaak knelt (zie filmpje met Patrick Van Damme)

Toerisme

Snoeprisje

Geef de leerlingen enkele minuten de tijd om hun reisfantasieën neer te pennen. Indien er tijd voor is kan je ze deze oefening ook tekenend, schilderend of in collage-stijl laten uitwerken.

Handen uit de mouwen!

Volgende maatregelen helpen toerisme duurzamer te maken:

- Waterverspilling tegengaan;
- Observatietorens in natuurparken bouwen;
- Restaurants met plaatselijke gerechten openen; - Logeren in pensionnetjes uitgebaat door de plaatselijke bevolking;
- Handgemaakte tapijten verkopen (op voorwaarde dat dit een plaatselijk gebruik is en het ook in ere houdt!).

Bekijk met de leerlingen de filmpjes bij Toerisme>Expeditie

Allen daarheen! (Of toch niet?)

Dit is een inlevingsoefening. In de filmpjes wordt al aangegeven wat de voor- en nadelen van een trip naar Kameroen zijn. Maar de leerlingen beslissen persoonlijk of een nadeel voor hen ook een hinderpaal is. Probeer ervoor te zorgen dat de antwoorden niet letterlijk uit de filmpjes worden overgenomen. Er wordt eerder een waardeoordeel van hen verwacht.

Pief poef paf

A	N	E	P	O	R	T	S	T	J
B	T	C	D	E	F	H	G	H	A
H	H	I	J	G	K	C	L	C	C
R	C	M	K	I	N	A	O	A	H
O	A	P	L	T	Q	J	R	J	T
K	J	S	O	H	T	N	U	S	G
K	L	V	P	C	E	E	X	N	E
E	I	X	J	A	Z	E	A	A	W
N	E	G	A	J	R	E	V	A	E
J	Z	B	C	C	D	F	E	T	E
A	Z	F	H	G	H	O	I	S	R
G	J	K	T	L	M	R	N	E	O
E	P	Q	R	S	T	T	V	B	V
R	W	X	O	P	J	A	G	E	N

De jachtvormen waarvan in het filmpje sprake is, zijn: trofeeënjacht, stropen, en bestaansjacht. Trofeeënjacht (ook 'sportjacht') is een vorm van jacht waarbij een gegoede (doorgaans Westerse) toerist naar het gebied komt om enkele dieren neer te schieten voor 'de trofee' (bv de slagstanden van een olifant), en hier een aanzienlijke som geld voor neertelt. Dit is een omstreden activiteit, maar ze vormt wel een belangrijke bron van inkomsten voor de streek. De impact van deze jachtvorm op de wildstand is gering, en gaat in vele gevallen gepaard met een grondige inventarisatie van de aanwezige fauna in een jachtgebied'.

Op de website van KrisKras (www.kriskras.be) staan een pak tips voor duurzaam toerisme helder geformuleerd. Neem met de leerlingen even de tijd om ze door te nemen. Organiseer een groeps gesprek en ga met de leerlingen na hoe duurzaam hun eigen vakanties zijn.

Bij het verhaal van onze toerist:

- "Om de kosten te drukken logeerde ik in een groot hotel, daar heb je immers betere prijzen en meer comfort: sauna, bubbelbad, minibar, televisie..." **NIET DUURZAAM:** niet alleen verbruiken we in het bubbelbad onnodig veel water. Het bouwen van grote hotels gaat vaak ten koste van de natuur en van de charme van kleine dorpjes.
- "Ik bracht een dag door op een uitkijkpost om er dieren te observeren. Een parkwachter vertelde me heel wat over de fauna en flora in het woud. Indrukwekkend!" **DUURZAAM:** we gaan immers op reis om onszelf te verrijken
- "Tijdens mijn tocht werd mijn rugzak gedragen door een gids, Zij zijn dat gewoon en het was toch gratis." **NIET DUURZAAM:** een rugzak dragen is best zwaar werk en wie werkt mag beloond worden, toch?
- "Ik bracht een prachtige slagstand mee als souvenir. Ik kocht hem van een man ergens aan de rand van een weg: spotgoedkoop, trouwens!" **NIET DUURZAAM:** door zulke souvenirs te kopen moedig je de jacht op ivoor aan. Laat de natuur niet lijden voor nutteloze souvenirs!

- "Op een dag werd ik door een Kameroener uitgenodigd mee te eten met zijn gezin, Wat ik voorgeschoteld kreeg was zeer apart: nog nooit gegeten, maar wel lekker eigenlijk..." DUURZAAM: eten in de plaatselijke hamburger-tent, daar heeft de plaatselijke bevolking weinig baat bij, en eten bij de plaatselijke bevolking kan je culinaire kennis alleen maar verrijken.
- "In het bos week ik wel eens af van het aangegeven pad. De dieren die ik wilde zien zaten immers niet langs de kant van de weg op mij te wachten!" NIET DUURZAAM: door af te wijken van de aangegeven paden kan je planten vernielen en dieren laten schrikken. Je brengt er bovendien je eigen veiligheid mee in het gedrang!